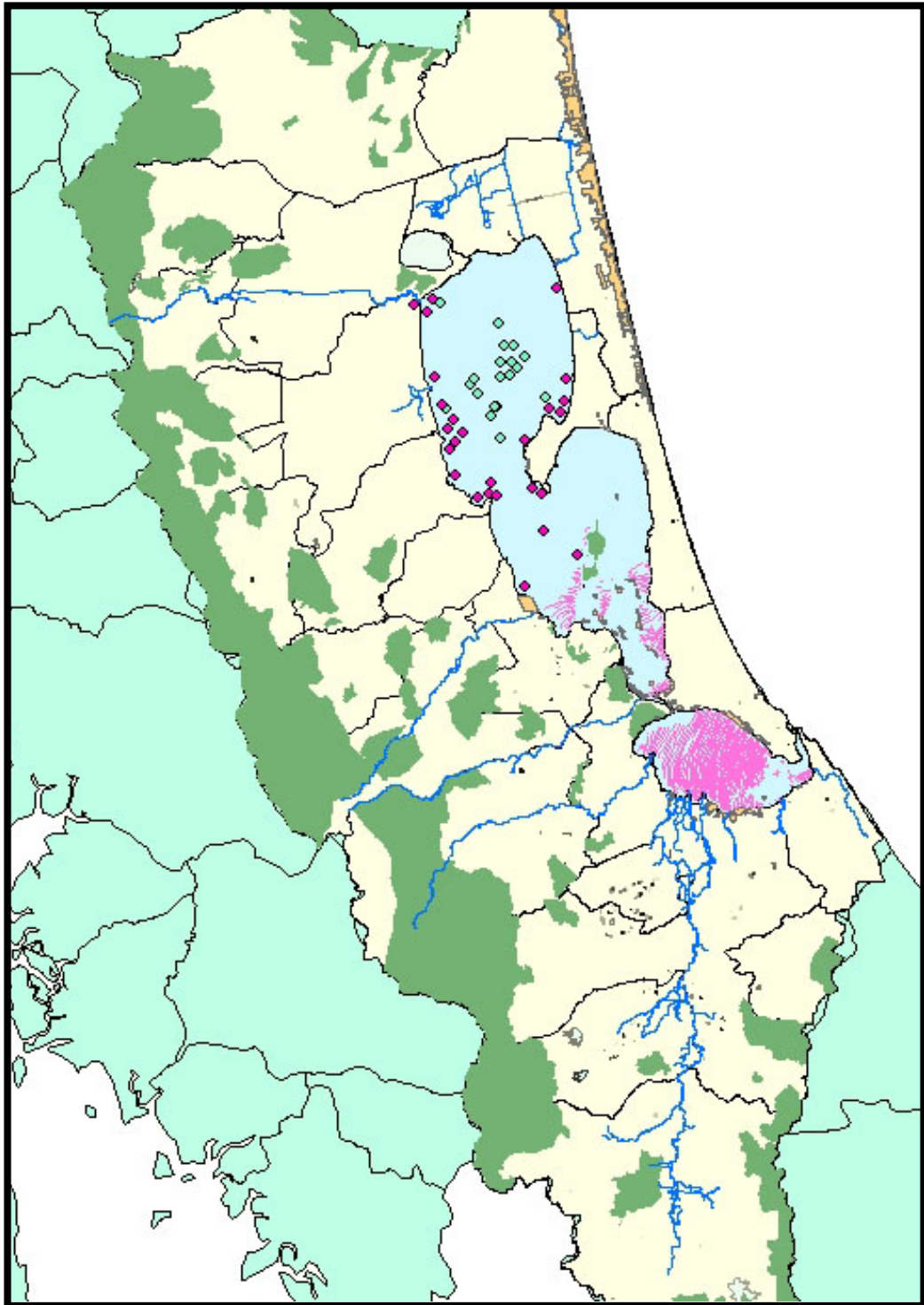

รายงานผลการดำเนินงาน ปี 2549
ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง
กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

สรุปผลการดำเนินงานปีงบประมาณ 2549
ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

ปีงบประมาณ 2549 ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ได้รับงบประมาณการดำเนินงาน 2 กิจกรรมหลักคือ

แผนงบประมาณ 2 **คุ้มครองและใช้ประโยชน์ความหลากหลายชีวภาพ**

ผลผลิตที่ 2 ข้อมูลฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพื่อการบริหารจัดการและบริการประชาชน

ก. กิจกรรมสำรวจและประเมินสถานภาพและศักยภาพทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

1. โครงการสำรวจสถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

แผนงบประมาณ 3 **บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วม**

ผลผลิตที่ 3 ระบบบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ข. กิจกรรมพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

1. โครงการศึกษาและจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

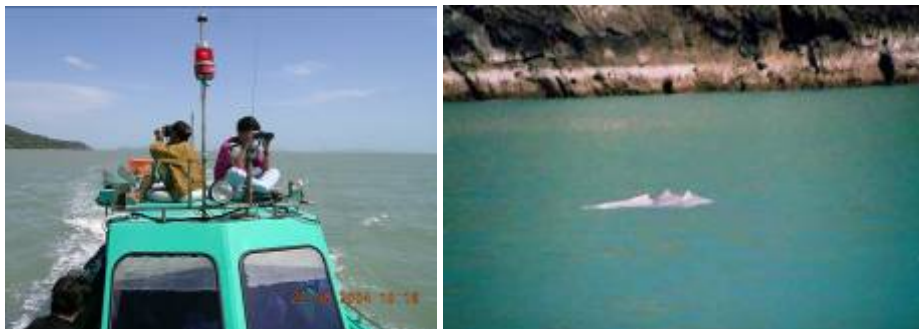
2. โครงการปลูกป่าชายเลนและป่าพรุเพื่อฟื้นฟูป่าระบบนิเวศทะเลสาบสงขลา (ดำเนินการโดยสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 38)

ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2549 โดยสรุปดังนี้

ก. กิจกรรมสำรวจและประเมินสถานภาพและศักยภาพทรัพยากร ฯ

1. โครงการสำรวจสถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

1.1 โครงการศึกษา สำรวจและอนุรักษ์โลมาอ่าวขนอม

ทำการออกสำรวจโดยสัมภาษณ์ชาวบ้านและชาวประมงชายฝั่ง รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น และทำการออกสำรวจทางเรือเพื่อศึกษาสภาพของโลมาและพฤติกรรมความเป็นอยู่ จากการสำรวจพื้นที่ ตั้งแต่ บ้านคอนสักถึงอำเภอสิชด พบว่ามีโลมาอาศัยอยู่ 2 ชนิด คือ โลมาหลังโหนกหรือ โลมาเผือก (Humpback dolphin, *Sousa chinensis*) พบอาศัยอยู่กลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 3 ฟอง ประมาณ 3-4 ตัว ต่อฟอง

ตลอดแนวที่สำรวจ ซึ่งเข้าใจว่าทั้งหมดอาจเป็นโลมาฝูงเดียวกัน ซึ่งในช่วงขาดแคลนอาจแยกย้ายกันไปหากิน ถ้าในฤดูใดบริเวณใดมีอาหารอุดมสมบูรณ์ก็จะเข้ามารวมฝูงใหญ่ โลมาอีกชนิดหนึ่งที่พบคือ โลมาอิรวดี (Irrawaddy dolphin, *Orcealla brevirostris*) พบจำนวนน้อยเพียงฝูงเดียวประมาณ 7 ตัว

นอกจากการสำรวจแล้วยังได้ร่วมประชุมกับกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ เช่น ชมรมธุรกิจการท่องเที่ยว กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร ภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมให้ข้อมูลด้านชีววิทยาและพฤติกรรมของโลมา รวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดรายได้กับท้องถิ่นและยั่งยืน โดยได้มีการร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน 4 ครั้ง และทำการสำรวจทางเรือ 3 ครั้ง ระหว่างวันที่ 18-21 กรกฎาคม 2549 โดยได้ร่วมสำรวจกับนักเรียนเยาวชนท้องถิ่นอำเภอชนอม ศูนย์ ฯ ได้ ให้โอกาสเยาวชนร่วมลงเรือสำรวจ โดยได้ให้ความรู้วิธีการสำรวจโลมาทางวิชาการในภาคบรรยาย และลงสำรวจจริงทางเรือ เพื่อปลูกฝังเยาวชนให้มีส่วนร่วมและให้เกิดแนวร่วมในการอนุรักษ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในการร่วมสำรวจมีนักเรียนและอาจารย์จากโรงเรียนชนอมพิทยาศึกษาเข้าร่วมศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 75 คน อาจารย์ 10 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 15 คน อาจารย์ 2 คน ร่วมลงเรือออกสำรวจโลมาอำเภอชนอม ในแต่ละเที่ยวสำรวจ ผลของการสำรวจพบโลมา 2 ชนิดคือ โลมาอิรวดีและโลมาหลังโหนก หรือโลมาเผือก ฝูงละ 2-5 ตัว

จากการประชุมกลุ่มต่าง ๆ ได้มีความเห็นพ้องกันว่าควรจัดทำแผนการอนุรักษ์และแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถรักษาโลมาทะเลชนอมไว้ได้และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้ได้สูงสุด ซึ่งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะได้ดำเนินการต่อเนื่อง โดยในวันที่ 17-21 สิงหาคม 2549 ได้จัดงาน “อนุรักษ์โลมาทะเลชนอมน้อมเกล้าถวายในหลวง” ขึ้นโดยมีกิจกรรมหลากหลายทั้งการปลูกป่าชายเลน ปลูกป่าชายหาด เก็บขยะชายหาด เก็บขยะใต้น้ำ และลงเรือสำรวจโลมาอำเภอชนอม

รวมทั้งร่วมกันปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำคืนสู่ทะเล นอกจากนี้ยังจัดการอบรมเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยนำเด็กนักเรียนในท้องถิ่นมาเข้าค่ายบริเวณอำเภอนอม 3 วัน และเข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

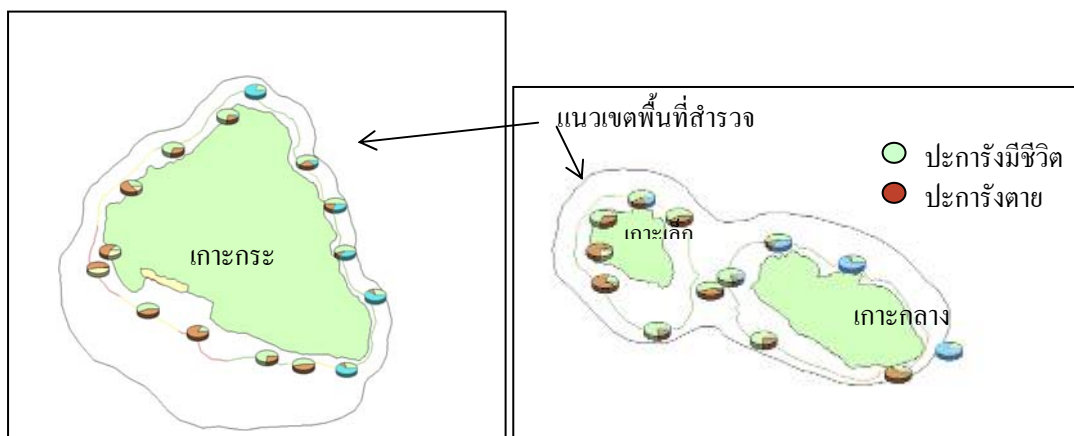
1.2 โครงการศึกษา สํารวจสถานภาพแหล่งปะการัง และเต่าทะเลหมู่เกาะกระ

หมู่เกาะกระประกอบด้วยเกาะขนาดเล็ก 3 เกาะ เรียกเกาะกระ เกาะกลาง และเกาะเล็ก และมีกองหินขนาดเล็กอีก 1 กอง เรียกหินสูง สํารวจสถานภาพทรัพยากรปะการัง โดยการดำน้ำและวางแนวการสำรวจ (Transect Line) สํารวจชนิดของปะการัง โคนเฉพาะชนิดเด่น ๆ ที่พบและประเมินสภาพปะการัง เพื่อเทียบอัตราส่วนปะการังเป็นและตาย พร้อมทั้งถ่ายรูปแนวปะการังประกอบ ผลการออกสํารวจทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งหมู่เกาะกระดังนี้

1) การศึกษาสํารวจสถานภาพทรัพยากรปะการัง พบว่าบริเวณหมู่เกาะกระมีพื้นที่ปะการังทั้งสิ้น 412 ไร่ (เกาะกระ 263 ไร่, เกาะกลาง และเกาะเล็กรวมกัน 126 ไร่ และรอบหินสูง 23 ไร่) ผลการสํารวจดังนี้

- เกาะกระ มีเนื้อที่ 390,106 ตร.ม. พบแนวปะการังอยู่โดยรอบเกาะ พื้นที่แนวปะการังทั้งหมด 263 ไร่ ปะการังโดยรวมอยู่ในสภาพสมบูรณ์ (LC:DC = 2:1) LC = ปะการังมีชีวิต (Life Coral) DC = ปะการังตาย (Dead Coral)

- เกาะกระกลาง และเกาะกระเล็ก เกาะขนาดเล็กอยู่ใกล้กัน พื้นที่แนวปะการังรวม 126 ไร่ ปะการังส่วนใหญ่อยู่ในสภาพสมบูรณ์เช่นเดียวกับเกาะกระ

- หินสูง เป็นกองหินอยู่ด้านใต้ของเกาะกระ มีก้อนหินโผล่พื้นผิวน้ำเล็กน้อย สสำรวจ แนวปะการังรอบ ๆ หินสูง พบแนวปะการังพื้นที่ 23 ไร่ อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมมาก (LC:DC = 1:3)

สรุปพื้นที่หมู่เกาะกระมีแนวปะการังที่สวยงามมากแห่งหนึ่ง และยังมีปะการังบางชนิดที่ไม่เคยมีรายงานพบในอ่าวไทย ก็ยังพบที่หมู่เกาะกระ เช่น ปะการังเขากวางชนิด ปะการังแปรปลั่งขาว ชนิด *Acropora longicyathus*, *Acropora nana*, *Acropora copiosa* และ *Acropora exquisita* ทั้ง 4 ชนิดเคยมีรายงานพบเฉพาะทางฝั่งทะเลอันดามัน เนื่องจากชอบอยู่ในสภาพทะเลที่มีคุณภาพดี น้ำใสสะอาด จึงนับเป็นเรื่องคืออย่างยิ่งที่สามารถพบปะการังชนิดเหล่านี้ ที่หมู่เกาะกระ โดยทั่วไปสถานภาพทรัพยากรปะการัง อยู่ในสภาพสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นบริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะ ปะการังจะค่อนข้างเสื่อมโทรม เนื่องจากเป็นบริเวณที่ชาวประมงจะใช้เป็นที่จอดเรือหลบลม หรือจอดขณะรอทำการประมง และโดยทั่วไปชาวประมงจะทิ้งสมอเรือลงบนแนวปะการังทำให้ปะการังเสียหาย และในขณะที่ทำการซ่อมอวนก็ดี จะทิ้งเศษอวนลงทะเล ทำให้มีปัญหาขยะในแนวปะการัง นอกจากนี้ยังพบว่ามีการทำการประมงอวนล้อมและอวนลอยในบริเวณแนวปะการัง ซึ่งจะพบเห็นฝืนอวนที่ขาดและติดอยู่บนแนวปะการัง จำนวนมาก และในบางครั้งยังพบสัตว์ทะเลที่เข้าไปติดที่เศษอวนและเสียชีวิตอีกด้วย

2) ทรัพยากรเต่าทะเล พบว่าบนเกาะกระมีหาดทรายขาว ด้านทิศใต้ของเกาะกระความยาว 138 เมตร ประกอบด้วยซากปะการังละเอียดสีขาวสวยงาม เป็นหาดแห่งเดียวที่เป็นแหล่งวางไข่เต่าทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่ง จากรายงานของ Polunin 1974 สสำรวจเกาะกระเมื่อ 23 มิถุนายน 2517 รายงานพบ

ร่องรอยมีเต่าทะเลชนิดเต่าตนุ ขึ้นวางไข่กว่า 100 รัง จากการสำรวจในช่วง เดือนเมษายน 2549 ถึงเดือน กันยายน 2549 พบเต่าทะเลชนิดเต่าตนุขึ้นวางไข่อิงรายละเอียด คือ

วันที่ปฏิบัติงาน	จำนวนไข่เต่าที่พบ	ไข่เต่าที่ถูกขโมย	รวม	หมายเหตุ
24 เม.ย.-3 พ.ค. 49	1 รัง/100 ฟอง	1 รัง	2	นำมาเพาะฟักที่ สวทล.
21 – 30 พ.ค. 49	3 รัง/300 ฟอง	15 รัง	18	ฝังกลบหลุมไข่และกลบรอยเต่า
11 – 20 มิ.ย. 49	3 รัง/303 ฟอง	12 รัง	15	นำมาเพาะฟักที่สวทล. และชุมพร
26 – 30 มิ.ย. 49	1 รัง/91 ฟอง	-	1	นำมาเพาะฟักที่ สวทล.
2 – 5 ก.ค. 49	4 รัง/412ฟอง	-	4	เพาะฟักที่ สวทล.
6 – 10 ก.ค. 49	-	-	-	อาจจะคลื่นลมจัด ไม่มีเต่าวางไข่
11 – 15 ก.ค. 49	-	-	-	อาจจะคลื่นลมจัด ไม่มีเต่าวางไข่
16 - 20 ก.ค. 49	2 รัง/220 ฟอง	2	4	ขึ้น 3 ตัวไข่ 2ตัว (กลบรังและรอย)
21 – 25 ก.ค. 49	1 รัง/127 ฟอง	-	1	ฟักไปแล้ว 1 รัง ประมาณ 50 ฟอง
26 – 30 ก.ค. 49	2 รัง/166 ฟอง	-	2	ไข่ 2 ตัว 166 ฟอง ไม่ไข่ 2 ตัว ฟักที่ศูนย์วิจัยฯ ตอนกลาง
26 กค. 49	1 รัง/ 100 ฟอง	-	1	เป็นไข่เต่าวางไว้แล้วประมาณ 40 วัน
1 – 5 ส.ค. 49	-	-	-	คลื่นลมแรง ไม่พบเต่า
6 – 10 ส.ค.49	1 รัง/ 127	-	1	พบลูกเต่าตนุเกิด 1 รัง 120 ตัว ไข่เสีย 7 ฟอง ปล่อยลงทะเลทั้งหมด
	1 รัง/108 ฟอง	-	1	ไข่เต่ากระ 1 รัง 108 ฟอง ฟักที่ ศูนย์

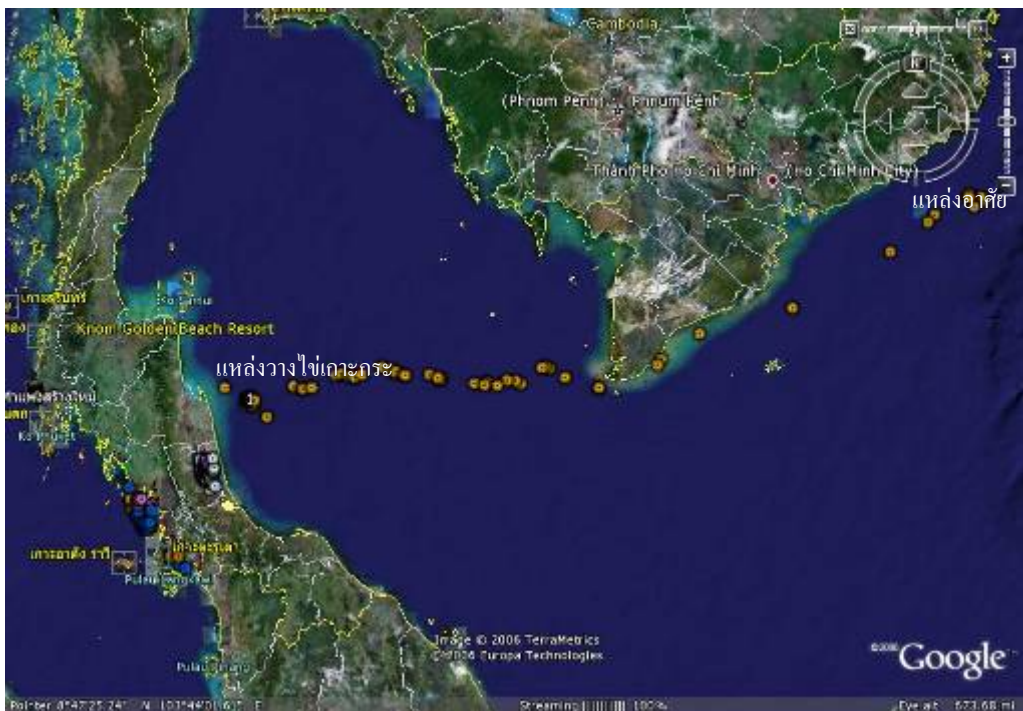
วันที่ปฏิบัติงาน	จำนวนไข่เต่าที่พบ	ไข่เต่าที่ถูกขโมย	รวม	หมายเหตุ
				วิจัยฯ ตอนล่าง
14 - 30 ส.ค. 49	4 รัง/450ฟอง	-	4	ปล่อยฟักเองตามธรรมชาติ -ลูกเต่าตนุเกิดเป็นตัวรวม 72 ตัว ตาย 1 ตัว ปล่อยลงทะเล 71 ตัว
21 - 25 ส.ค. 49	1รัง/100 ฟอง	-	1	ปล่อยฟักธรรมชาติ
26 - 30 ส.ค. 49	-	-	-	แม่เต่าขึ้นชายหาด 1 ตัว ไม่วางไข่
16 - 30 ก.ย. 49	1 รัง/ 90 ฟอง	-	1	พบลูกเต่าฟัก 9 ตัว ไข่เสีย 81 ฟอง ปล่อยลงทะเล
รวม	26รัง/ 2,694 ฟอง	30	56	

สรุปการสำรวจตั้งแต่เดือน เมษายน 2549 ถึงเดือนกันยายน 2549 มีเต่าทะเลขึ้นวางไข่จำนวนทั้งสิ้น จำนวน 56 รัง ถูกชาวประมงขโมยเก็บไป 30 รัง และได้รับการดูแลเพาะฟักจำนวน 26 รัง 2,694 ฟอง ส่วนใหญ่จะทำการดูแลปล่อยให้เพาะฟักในหาดธรรมชาติบนเกาะ ส่วนที่นำมาเพาะฟักที่ศูนย์วิจัย ฯ จำนวน 12 รัง 1,206 ฟอง ลูกเต่าทะเลที่เพาะฟักได้จะเลี้ยงไว้ประมาณ 1 ปี เพื่อทำการปล่อยกลับสู่ทะเลในโอกาสต่าง ๆ

ในระยะแรกไข่เต่าทะเลที่เกาะกระส่วนใหญ่จะถูกเก็บกิน โดยชาวประมงที่จอดเรือและขึ้นมาหาไข่เต่า ดังที่พบในการสำรวจทุกครั้งจะเห็นชาวประมงขึ้นสำรวจหาดและมีร่องรอยการขุดไข่เต่าไป จำนวนมาก ปกติเต่าทะเลชนิดเต่าตนุจะขึ้นวางไข่ตลอดปี แต่จะมีช่วงชุกชุมในราวเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ดังนั้นเพื่อป้องกันการลักลอบเก็บไข่เต่า จึงได้วางแผนร่วมกับศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 สงขลา สลับกันเฝ้าเต่าทะเลที่เกาะกระ จึงสามารถรวบรวมไข่เต่าทะเลมาทำการเพาะฟักได้ และกันชาวประมงไม่ให้ขึ้นมาขโมยไข่เต่า อย่างไรก็ตามในช่วงที่สลับเวร จะมีช่องว่างประมาณ 2-3 วัน ก็ยังพบว่ามีการขโมยไข่เต่าอยู่ จึงต้องให้ข้อมูลกับชาวประมงและขอความร่วมมือในการอนุรักษ์เต่าทะเลที่เกาะกระ และโครงการในอนาคตจะทำการเฝ้าตรวจตราเข้มงวด ในช่วงการวางไข่เต่าทะเลชุกชุม คือในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ส่วนในช่วงอื่นจะเดินทางไปตรวจตราเป็นระยะ ซึ่งการดำเนินงานได้ผลในระดับหนึ่ง โดยหลังจากที่เจ้าหน้าที่ไปเฝ้าประจำ การขโมยเก็บไข่เต่าทะเลจะน้อยลง เนื่องจากชาวประมงเองก็ทราบดีว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และตลอดเวลาที่เจ้าหน้าที่มาสำรวจเกาะกระ จะให้ข้อมูลและขอความร่วมมือชาวประมงในการอนุรักษ์เต่าทะเลเกาะกระด้วย นอกจากนี้ยังได้ให้ความรู้เรื่องการช่วยอนุรักษ์แนวปะการัง เพื่อคงความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลอีกด้วย

เพื่อศึกษาข้อมูลด้านประชากร การเดินทางย้ายถิ่นและแหล่งอาศัยของเต่าทะเลที่ขึ้นวางไข่ที่เกาะกระ จึงได้ทำการศึกษาติดตามการเดินทางโดยใช้ เครื่องส่งสัญญาณดาวเทียม (PTT) ติดที่

ตัวแม่เต่า 1 ตัว และติดตามผล พบว่าเต่าทะเลที่ขึ้นวางไข่ที่เกาะกระส่วนหนึ่ง หลังจากวางไข่เสร็จแล้ว จะเดินทางสู่แหล่งอาศัยและแหล่งอาหารบริเวณเกาะปูก๊วก ประเทศเวียดนาม เป็นอีกข้อมูลหนึ่งที่ยืนยันว่าเต่าทะเลที่วางไข่ในประเทศไทยมีแหล่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศต่าง ๆ ดังนั้นจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ต้องมีการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ร่วมกันในระหว่างประเทศภูมิภาค

ภาพแสดงเส้นทางการเดินทางของเต่าตนุที่วางไข่ที่เกาะกระ จุดแสดงตำแหน่งที่รับสัญญาณจากดาวเทียมในขณะที่แม่เต่าเดินทาง

1.3. โครงการศึกษา สํารวจสถานภาพแหล่งหญ้าทะเลอ่าวไทยตอนล่าง

สํารวจแหล่งหญ้าทะเลแนวชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ผลการสํารวจพื้นที่พบแหล่งหญ้าทะเลทั้งหมด 2,714.40 ไร่ สภาพแหล่งหญ้าทะเลทั่วไปค่อนข้างสมบูรณ์ ดังรายละเอียด

- พื้นที่แหล่งหญ้าทะเลที่เกาะท่าไร่ครอบคลุม ประมาณ 500 ไร่ ซึ่งพื้นที่หญ้าทะเลเพิ่มจากการสํารวจเมื่อปี 2546 ซึ่งพบเพียง 13.75 ไร่ สภาพแหล่งหญ้าทะเลค่อนข้างสมบูรณ์ เปอร์เซ็นต์พื้นที่ ประมาณ 70% พบหญ้าทะเล ชนิดหญ้าทะเลที่พบ 4 ชนิด คือ หญ้าคาทะเล (*Enhalus*

acroroides), หญ้าชะเงาเต่า (*Thalassia hemprichii*), หญ้ากูดช่ายทะเล (*Halodule uninervis*) และ หญ้าชะเงาหรืออัมพัน (*Halophila ovalis*)

- พื้นที่แหล่งหญ้าทะเลจังหวัดปัตตานี พบที่ปากคลองขามู พื้นที่ 937.5 ไร่ อ่าวปัตตานี 1,712.5 ไร่ และที่หน้าหาดชลาสัยพื้นที่ 13.13 ไร่ เป็นแหล่งหญ้าทะเลที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะในอ่าวปัตตานี พบหญ้าทะเล 3 สกุล 4 ชนิด ได้แก่ หญ้ากูดช่ายทะเล (*Halodule uninervis*), หญ้าตะกานน้ำเค็ม (*Ruppia maritima*), หญ้าชะเงาหรืออัมพัน (*Halophila ovalis*) และหญ้าเงาใบพาย (*Halophila beccarii*)

- แหล่งหญ้าทะเลจังหวัดนราธิวาส พบที่อ่าวมะนาวพื้นที่ 3.75 ไร่ และที่คลองตากใบ 20.63 ไร่ ส่วนใหญ่จะอยู่ในคลองจึงมีสภาพไม่ค่อยสมบูรณ์ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

1.4. โครงการศึกษา สํารวจสถานภาพแหล่งปะการังเกาะโลซิน

เกาะโลซินเป็นเกาะขนาดเล็ก ไม่มีพื้นที่ป่าเขา ลักษณะเป็นกองหิน มีแนวปะการังรอบ ๆ เกาะ พื้นที่ประมาณ 493.75 ไร่ ปะการังอยู่ในสภาพสมบูรณ์เนื่องจากอยู่ห่างไกลแผ่นดิน การเดินทางไปถึงยากลำบาก ผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์น้อย ปัญหาของแนวปะการังที่นี้จึงเกิดจากปัจจัยธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการระบาดของปลาดาวมงกุฎหนาม ซึ่งเป็นตัวที่กินปะการังโดยตรง ในการสำรวจเบื้องต้นพบปลาดาวหนามร้อยละกว่าตัวในแนวปะการัง และพบร่องรอยของปะการังที่ถูกปลาดาวหนามกิน ซึ่งต้องการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน เพื่อแนวทางการจัดการต่อไป

สรุปผลการสำรวจทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ดังนี้

พื้นที่ จังหวัด	ปะการัง	หญ้าทะเล	สำรวจโลมา
นครศรีธรรมราช			
- เกาะกระ	412 ไร่	-	-
- เกาะท่าไร่	-	500 ไร่	-
- อ่าวขนอม	-	-	50,000 ไร่
สงขลา			
- เกาะหนู เกาะแมว	25.98 ไร่	-	-
- ทะเลสาบสงขลา	-	พบน้อยมาก	68,750 ไร่
ปัตตานี			
- ปากคลองขามู	-	937.5 ไร่	-
- อ่าวปัตตานี	-	1,712.5 ไร่	-
- หาดชลาสัย	-	13.13 ไร่	-
นราธิวาส			
- เกาะโลซิน	493.75 ไร่	-	-
- อ่าวมะนาว	-	3.75 ไร่	-
- คลองตากใบ	-	20.63 ไร่	-
รวม	931.73 ไร่	3,187.51 ไร่	118,750 ไร่

1.5 โครงการรวบรวม ศึกษาตัวอย่างสัตว์ทะเลหายากที่เกยตื้น

สัตว์ทะเลขนาดใหญ่ เช่นกลุ่ม โลมา ปลาวาฬ และเต่าทะเล เมื่อเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต จะลอยตามคลื่นมาเกยตื้นตามหาดต่าง ๆ ซึ่งศูนย์ ฯ จะได้รับรายงานจากชาวประมงหรือชาวบ้านตามชายหาด เจ้าหน้าที่จะทำการเก็บรวบรวม ตัวอย่างเพื่อศึกษา วิเคราะห์หาสาเหตุการตาย และเก็บตัวอย่าง โครงกระดูกเพื่อศึกษาสรีระในรายละเอียด ต่อไป รายงานการพบสัตว์ทะเลหายากตายเกยตื้น ชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ดังนี้

ที่	วันที่	ชนิด	สถานที่พบ	ความยาว	เพศ	หมายเหตุ
1	31 ม.ค. 49	โลมาหลังโหนก (<i>Sousa chinensis</i>)	หาดชลาทัศน์ อ. เมือง จ.สงขลา	2.27 ม.	เมีย	สภาพน่าไม่สามารดผ่า พิสูจน์
2	9 เม.ย. 49	โลมาอิรวดี (<i>Ocaella brevirostris</i>)	หัวแหลมคลอง บ้านกลาง	-	-	รับแจ้งจากนายสิทธิ ขุน เสียง ผู้ขับเรือท่องเที่ยว ผู้ พบ ชากหน้าเปื้อยทิ้งไป
3	14 ก.พ. 49	โลมาหลังโหนก (<i>Sousa chinensis</i>)	หาดท้องเนียน อ. ขนอม จ.นคร ฯ	-	-	ผู้พบ นส.นิภาพร นวลกุล ชากหน้าเปื้อย มาสามารถผ่า

ที่	วันที่	ชนิด	สถานที่พบ	ความยาว	เพศ	หมายเหตุ
						พิสูจน์ ชาวบ้านร่วมฝังไว้ แต่ไปขุดไม่พบ สูญหาย
4	2 ม.ค. 49	โลมาหลังโหนด (<i>Sousa chinensis</i>)	บ้านบ่อกรอง อ. สิงหนคร จ. สงขลา	2.30 ม.	เมีย	สภาพน่าเปื่อย ฟังซากรอ การเก็บกระดูก
5	9 ส.ค. 49	โลมาอิรวดี (<i>Ocaella brevirostris</i>)	ปากคลองระ โนด จ.สงขลา	2.23 ม.	เมีย	ผู้พบนายสังค์ รามวงศ์ สภาพน่าเปื่อยไม่สามารถผ่า พิสูจน์ได้ ฟังไว้รอเก็บซาก

โลมาหลังโหนดม โลมาเผือก (*Sousa chinensis*)

โลมาอิรวดี (*Ocaella brevirostris*)

โครงการ

พัฒนากลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ข. โครงการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

1. โครงการศึกษาและจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ผู้ดำเนินการ ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง
แบ่งออกเป็น โครงการย่อย ดังนี้

1.1 โครงการตรวจสอบสถานภาพของทรัพยากรสัตว์น้ำและสิ่งแวดลอม แบ่งออกเป็นกิจกรรมย่อยต่าง ๆ ดังนี้

1) ศึกษาและประเมินสถานะสัตว์น้ำจากเครื่องมือประมง

ทำการเก็บตัวอย่างสัตว์น้ำจากเครื่องมือประมง ไชนั้ง โพงพาง อวนล้อม และเครื่องมืออื่น ๆ รวมทั้งสัตว์น้ำที่ทำขึ้นสัตว์น้ำรอบ ๆ ทะเลสาบสงขลา ทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง เลือกสถานีต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวแทนของพื้นที่ในทะเลสาบสงขลา ผลการศึกษาตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2548 – กันยายน 2549 สรุปดังนี้

- ไชนั้ง

องค์ประกอบสัตว์น้ำส่วนใหญ่เป็นปลาร้อยละ 56.66 กุ้งร้อยละ 37.41 กุ้งร้อยละ 5.22 ปูร้อยละ 0.66 อัตราการจับลดลงจากปี 2548 คือ จาก 4.72 กก./วัน เป็น 2.02 กก./วัน

- โพงพาง

องค์ประกอบสัตว์น้ำส่วนใหญ่เป็นปลาร้อยละ 69.62 กุ้งร้อยละ 25.45 กุ้งร้อยละ 3.27 ปูร้อยละ 0.55 อัตราการจับลดลงจากปี 2548 คือ 16.74 กก./วัน เป็น 7.32 กก./วัน

- อวนล้อม

กำหนดจุดเก็บตัวอย่าง 15 สถานี พบว่าพื้นที่ทะเลสาบสงขลาตอนนอก มีปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำเฉลี่ย 22.09 กก./ไร่ เป็นปลาเศรษฐกิจ ร้อยละ 70.5 กลุ่มปลาอื่น ๆ ร้อยละ 24.13 กลุ่มกุ้งร้อยละ 5.24 ทะเลสาบตอนกลางผลผลิตสัตว์น้ำเฉลี่ย 30.21 กก./ไร่ เป็นปลาเศรษฐกิจร้อยละ 64.09 ปลาอื่น ๆ ร้อยละ 34.18 กลุ่มกุ้งร้อยละ 1.72 ทะเลสาบสงขลาตอนบน ผลผลิตสัตว์น้ำเฉลี่ย 23.24 กก./ไร่ ประกอบด้วยกลุ่มปลาเศรษฐกิจร้อยละ 55.65 กลุ่มปลาอื่น ๆ ร้อยละ 44.19 กลุ่มกุ้งร้อยละ 0.16

- สัตว์น้ำจากทำนบกั้นสัตว์น้ำ

สำรวจ 2 เดือนต่อครั้ง ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2548 – กันยายน 2549 กำหนดจุดสำรวจ 15 สถานี อำเภอควนเนียง, อำเภอสติงพระ, อำเภอเขาชัยสน, อำเภอระโนด, อำเภอกระแสสินธุ์, อำเภอปากพะยูน, อำเภอควนขนุน และอำเภอเมือง โดยการสำรวจจากเรือประมงที่มาขึ้นที่ท่าต่าง ๆ ผลการสำรวจพบว่า ชนิดสัตว์น้ำที่พบมากที่สุด ได้แก่ ปลากระแห ร้อยละ 23.96 กุ้งตะกาด ร้อยละ 12.47 ปลากระแหอ่อน ร้อยละ 10.37

2) ศึกษาชนิดการแพร่กระจายของพืชน้ำในทะเลสาบสงขลา

ทำการสำรวจพื้นที่ในทะเลสาบสงขลา ใช้อุปกรณ์ GPS กำหนดแนวพื้นที่การแพร่กระจาย กำหนดจุดเก็บตัวอย่างพืชน้ำเพื่อจำแนกชนิด และศึกษารายละเอียดของแต่ละชนิด เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนการจัดการต่อไป ผลการศึกษาเบื้องต้น ดังนี้

ทะเลสาบสงขลาตอนนอก กำหนดจุดสำรวจ 15 สถานี

พบสาหร่ายทั้งสิ้นจำนวน 12 ชนิดที่พบมากที่สุดคือ สาหร่ายไส้ไก่ (*Enteromorpha* sp.) แพร่กระจายเกือบทุกสถานี (12 สถานี)

ชนิดที่พบรองลงมาก็คือ สาหร่ายผมนาง (*Gracilaria* sp.) แพร่กระจาย 7 สถานี

ชนิดที่พบน้อยคือ *Polysiphonia* sp. พบแพร่กระจาย 6 สถานี

ทะเลสาบสงขลาตอนกลาง กำหนดจุดสำรวจ 21 สถานี

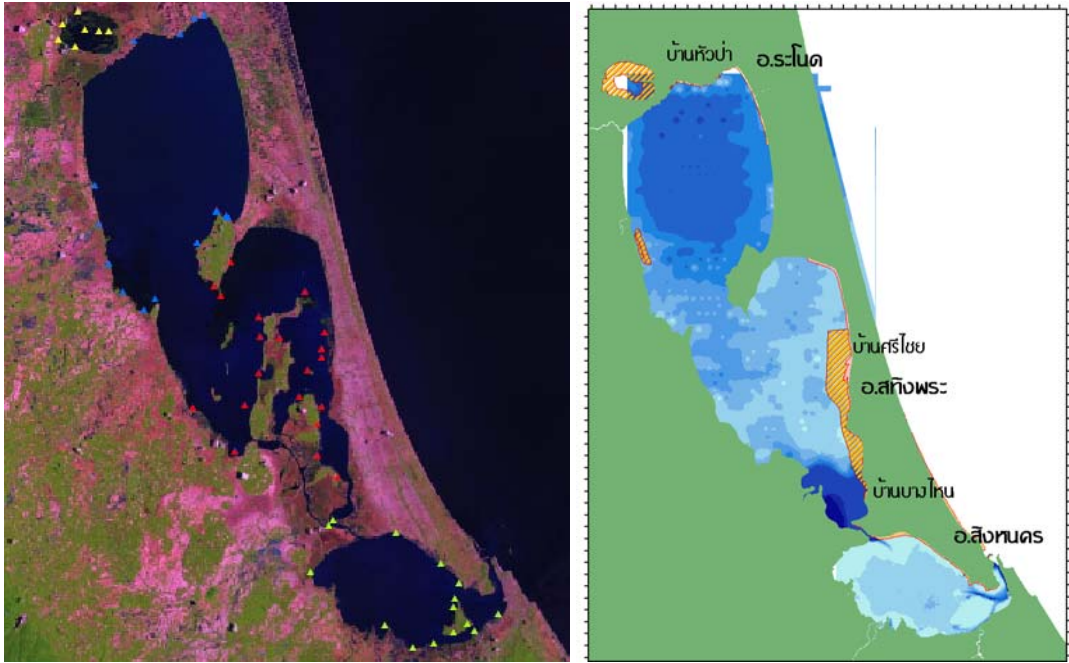
พบสาหร่ายทั้งสิ้นจำนวน 6 ชนิด ที่พบมากที่สุดยังเป็นสาหร่ายไส้ไก่ (*Enteromorpha* sp.) แพร่กระจายเกือบทุกสถานี (16 สถานี)

ชนิดที่พบรองลงมาก็คือ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla* sp.) และสาหร่ายไฟ (*Najas* sp.) แพร่กระจาย 7 สถานี

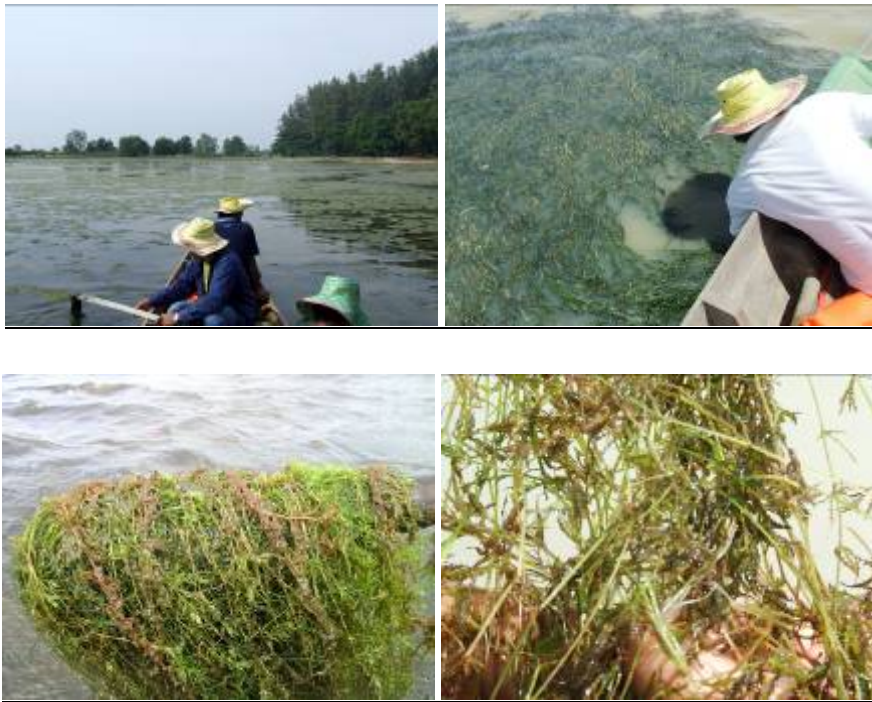
ทะเลสาบสงขลาตอนบน กำหนดจุดสำรวจ 12 สถานี

พบสาหร่ายจำนวน 6 ชนิด ที่พบมากที่สุดคือ สาหร่ายไส้ไก่ (*Enteromorpha* sp.) แพร่กระจาย 7 สถานี

ชนิดที่พบรองลงมา สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla* sp.) และ คีปี่น้ำ (*Potamogeton* sp.) แพร่กระจาย 5 สถานี

ภาพแสดงพื้นที่สำรวจและเก็บตัวอย่างสาหร่าย และภาพขวาแสดงพื้นที่แพร่กระจายของสาหร่าย

ทะเลน้อย กำหนดจุดสำรวจ 7 สถานี

พบทั้งสิ้นจำนวน 5 ชนิด ที่พบมี 4 ชนิด แพร่กระจายเกือบทุกสถานี ได้แก่ สาหร่ายพวงชะโด (*Ceratophyllum* sp.) สาหร่ายเส้นด้าย (*Najas* sp.) สาหร่ายหางกระรอก *Hydrilla* sp. และสาหร่ายข้าวเหนียว (*Utricularia* sp.)

ตารางแสดงชนิดของสาหร่ายที่พบในพื้นที่ต่าง ๆ ในทะเลสาบสงขลา

ทะเลสาบสงขลาตอนนอก	ทะเลสาบสงขลาตอนกลาง	ทะเลสาบสงขลาตอนบน	ทะเลน้อย
1. <i>Rhizoclonium</i>	1. <i>Najas sp.</i> สาหร่ายเส้นด้าย	1. <i>Nitella spp.</i> สาหร่ายไฟ	1. <i>Hydrilla verticillata</i>
2. <i>Cladophora</i>	2. <i>Najas marina</i> สาหร่ายหนาม	2. <i>Hydrilla verticillata</i>	สาหร่ายหางกระรอก
3. <i>Bryopsis</i>	3. <i>Hydrilla verticillata</i> สาหร่ายหางกระรอก	สาหร่ายหางกระรอก	2. <i>Ceratophyllum sp.</i>
4. <i>Polysiphonia</i>	4. <i>Ceratophyllum</i> สาหร่ายพุงชะโด	3. <i>Najas sp.</i> สาหร่ายเส้นด้าย	สาหร่ายพุงชะโด
5. <i>Najas sp.</i> สาหร่ายเส้นด้าย	5. <i>Enteromorpha</i> สาหร่ายไส้ไก่	4. <i>Najas marina</i> สาหร่ายหนาม	3. <i>Najas sp.</i> สาหร่ายเส้นด้าย
6. <i>Gracilaria</i> สาหร่ายผสมนาง	6. <i>Najas marina</i> สาหร่ายหนาม	5. <i>Ceratophyllum</i> สาหร่ายพุงชะโด	4. <i>Utricularia sp.</i> สาหร่ายข้าวเหนียว
7. <i>Acetabularia</i>		6. <i>Enteromorpha</i> สาหร่ายไส้ไก่	5. <i>Myriophyllum sp</i>
8. <i>Enteromorpha</i> สาหร่ายไส้ไก่			สาหร่ายฉัตร
9. <i>Najas marina</i> สาหร่ายหนาม			
10. <i>Ceratophyllum</i> สาหร่ายพุงชะโด			
11. <i>Hydrilla verticillata</i> สาหร่ายหางกระรอก			

พื้นที่ที่พบมีปัญหามากที่สุดคือบริเวณตั้งแต่ ตำบลบางเขียดขึ้นไปจนถึงตำบลลุดชูด พบสาหร่าย 2 ชนิดหลัก คือ สาหร่ายหนาม (*Najas marina* Del) และสาหร่ายเส้นด้าย (*Najas graminea* Del.) ครอบคลุมพื้นที่ 41.87 ตารางกิโลเมตร หรือ 26,169 ไร่ พื้นที่มากถึง 4.02% ของพื้นที่ทะเลสาบ ปัญหาการระบาดอย่างรวดเร็ว จนเรือแทบไม่สามารถเข้าออกได้ แม้แต่ปลาหลายชนิดก็ตายเพราะไม่มีพื้นที่น้ำให้อยู่ และกำลังจะเป็นที่แห้งในอนาคตอันใกล้ ปัจจุบันยังไม่สามารถหาวิธีกำจัดได้ เนื่องจากมีปริมาณพื้นที่กว้างใหญ่มาก ในบริเวณทะเลน้อยก็เช่นเดียวกัน พบว่ามีทั้งสาหร่ายและพืชน้ำขึ้นแพร่กระจายจำนวนมาก และมีแนวโน้มรุกรามอย่างรวดเร็ว ซึ่งปัจจุบันพื้นที่กว่าครึ่งทะเลน้อยได้กลายเป็นพื้นที่พรุไปแล้ว

3) ศึกษาชนิดการแพร่กระจายของแพลงก์ตอนและสัตว์น้ำวัยอ่อนในทะเลสาบสงขลา

ในการศึกษาชนิด ปริมาณ และการแพร่กระจายของแพลงก์ตอนสัตว์ในทะเลสาบสงขลา โดยทำเก็บตัวอย่างรวม 15 สถานีคือ สถานีที่ 1 คลองพะวง สถานีที่ 2 แหลมโพธิ์ สถานีที่ 3 บางโหนด สถานีที่ 4 ปากบาง สถานีที่ 5 ปากรอบบ้านใต้ สถานีที่ 6 สะพานชะแล้ สถานีที่ 7 เกาะหมาก สถานีที่ 8 ต.ฝาละมี สถานีที่ 9 ต.จองถนน สถานีที่ 10 ต.ลำปำ สถานีที่ 11 คลองนางเรียม สถานีที่ 12 อ.กระแสสินธุ์ สถานีที่ 13 วัดบ่อท่อ ต.เกาะใหญ่ สถานีที่ 14 ต.ท่าหิน สถานีที่ 15 ปากคลองระโนด ได้ทำการเก็บตัวอย่างไปแล้ว 4 ครั้ง คือในเดือนมกราคม มีนาคม พฤษภาคม และเดือนกรกฎาคม 2549 โดยใช้ถุงลากแพลงก์ตอนสัตว์ที่มีขนาดช่องตา 300 ไมโครเมตร ทำการลากในแนวเฉียง (Oblique tow) นำตัวอย่างแพลงก์ตอนที่ได้ใส่ลงในขวดเก็บตัวอย่าง และดองตัวอย่างด้วยน้ำยาฟอร์มอลิน 4 เปอร์เซ็นต์

จากนั้นนำตัวอย่างแพลงก์ตอนสัตว์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ชนิดและปริมาณด้วยกล้องจุลทรรศน์กำลังขยายสูง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลของแพลงก์ตอนสัตว์โดยนำข้อมูลปริมาณแพลงก์ตอนสัตว์มาหาค่าเฉลี่ยในแต่ละไฟล์ของแต่ละสถานีทั้ง 15 สถานีมาศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของปริมาณแพลงก์ตอนสัตว์เฉลี่ยในรอบปี

จากการศึกษาจากสถานีเก็บตัวอย่างทั้ง 15 สถานี พบแพลงก์ตอนสัตว์ 6 ไฟล์ม โดยแพลงก์ตอนสัตว์ในทะเลสาบสงขลา พบทั้งหมด 8 สกุล 18 ชนิด ประกอบด้วย Phylum Rotifera มีมากที่สุด 5 สกุล 17 ชนิด รองลงมาคือ Phylum Arthropoda 3 สกุล 4 ชนิด และที่ไม่สามารถจำแนกชนิด 6 กลุ่ม Phylum Protozoa 1 สกุล 1 ชนิด Phylum Chordata พบลูกปลาวัยอ่อน (Fish larvae) 2 Family คือ Family Engraulidae และ Family Hemirhamphidae Phylum Nematoda พบหนอนตัวกลม (Nematode) Phylum Annelida พบ Polychaete larvae และ Phylum Mollusca พบตัวอ่อนของหอยสองฝา (Bivalve larvae) แพลงก์ตอนสัตว์กลุ่มที่มีปริมาณมากที่สุดในทะเลสาบสงขลา คือ Phylum Arthropoda โดยมีปริมาณเฉลี่ย 50 ตัวต่อลิตร หรือคิดเป็นร้อยละ 68.4 ของแพลงก์ตอนสัตว์ทั้งหมด รองลงมาคือ Phylum Rotifera มีปริมาณเฉลี่ย 18 ตัวต่อลิตร หรือคิดเป็นร้อยละ 24.6 Phylum Chordata มีปริมาณเฉลี่ย 2 ตัวต่อลิตร หรือคิดเป็นร้อยละ 2.7 Phylum Protozoa มีปริมาณเฉลี่ย 1 ตัวต่อลิตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1.3 Phylum Nematoda มีปริมาณเฉลี่ย 1 ตัวต่อลิตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1.3 Phylum Annelida มีปริมาณเฉลี่ย 1 ตัวต่อลิตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1.3 และ Phylum Mollusca มีปริมาณเฉลี่ย 1 ตัวต่อลิตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1.3

Calanoid copepod

ลูกปลาวัยอ่อน Family Hemirhamphidae กลุ่มปลากระทุงเหว

ตารางแสดงชนิดของแพลงก์ตอนที่พบในทะเลสาบสงขลา

ชนิดของแพลงก์ตอน	เดือนที่พบ			
	ม.ค.	มี.ค.	พ.ค.	ก.ค.
แพลงก์ตอนสัตว์				
Phylum Protozoa				
Family Codonellidae				
<i>Tintinnopsis turbo</i> Meunier	X	X		
Phylum Rotifera				
Family Brachionidae				
<i>Brachionus angularis</i> (Gosse)	X			
<i>Brachionus calyciflorus</i> ZPallas)	X	X	X	X
<i>Brachionus caudatus</i> (Barrois and Daday)	X			
<i>Brachionus falcatus</i> (Zacharia)	X			
<i>Brachionus forficula</i> (Wierzejski)				X
<i>Brachionus quadridentatus</i> (Hermann)	X			
<i>Brachionus rubens</i> (Ehrenberg)		X		
<i>Brachionus urceolaris</i> (O.F. Muller)		X		
<i>Keratella cochlearis</i> var. <i>hispida</i> f. <i>pustulata</i>	X			
<i>K. quadrata</i> (O.F.Muller)				X
<i>K. tropica</i> (Apstein)	X	X	X	X
<i>K. valga</i> (Carlin)	X	X	X	
Family Asplanchnidae				
<i>Asplanchna priodonta</i> (Gosse)		X		
Family Synchaetidae				
<i>Polyarthra vulgaris</i> var. <i>longiremis</i> (Carlin)	X	X	X	
Family Testudinellidae				
<i>Filinia longiseta</i> (Ehrenberg)	X			
<i>F. opoliensis</i> (Zacharias)	X			
<i>F. terminalis</i> (Plate)	X	X	X	X
Phylum Nematoda				
Nematode	X			
Phylum Annelida				
Class Polychaeta				
Polychaete larvae				X
Phylum Arthropoda				

ชนิดของแพลงก์ตอน	เดือนที่พบ			
	ม.ค.	มี.ค.	พ.ค.	ก.ค.
Order Diplostraca				
Family Moinidae				
<i>Moina macrocopa</i> (Straus)			X	X
<i>Moina micrura</i> (Kurz)			X	
Order Cyclopoida				
Cyclopoid copepod	X	X	X	X
Order Calanoida				
Calanoid copepod	X	X	X	X
Order Harpacticoida				
Copepod nauplii	X	X	X	X
Order Amphipoda				
Gammariid amphipod		X		
Order Euphausiacea				
<i>Euphausiid furcilia</i>	X		X	X
<i>Lucifer</i> sp.			X	X
Order Decapoda				
Penaeid nauplius	X			
Brachyuran larvae	X	X	X	X
Phylum Mollusca				
Class Bivalvia				
Bivalve larvae	X			
Phylum Chordata				
<i>Oikopleura dioica</i> (Fol)				X
Class Pisces				
Family Engraulidae				
Fish larvae (<i>Stolephorus</i> sp.)	X	X	X	X
Family Hemiramphidae				
Fish larvae (Hemiramphidae)	X	X	X	X
Fish egg				X

4) ศึกษาชีววิทยาของสัตว์น้ำที่สำคัญในทะเลสาบสงขลา (ปลาทองเทียว)

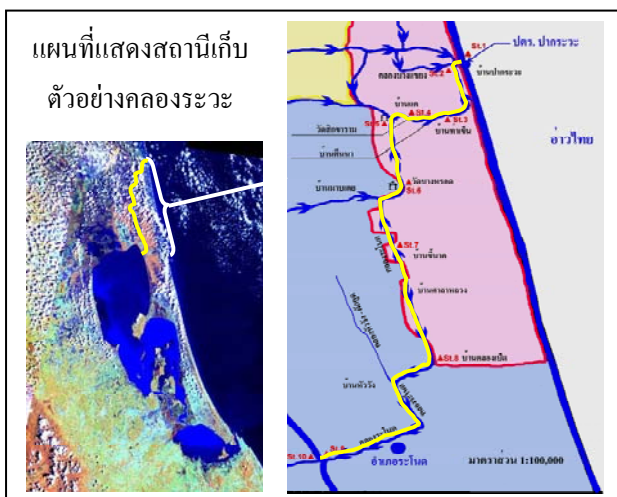
การศึกษาชีววิทยาบางประการของปลาทองเทียวในทะเลสาบสงขลาตอนนอก เริ่มดำเนินการระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2548 ถึง เดือนกันยายน 2549 โดยเก็บรวบรวมตัวอย่างเดือนละครั้ง จากเครื่องมือไชนั่ง, ทำขึ้นสัตว์น้ำ และจากชาวประมงซึ่งจับปลาด้วยข่ายดักปลาทองเทียวขนาด

ช่องตา 2 เซนติเมตร ซึ่งวางดักปลาในทะเลสาบสงขลาตอนนอก 5 จุด คือ จุดสำรวจที่ 1 บริเวณ ต. เกาะยอ จุดสำรวจที่ 2 บริเวณ ต.สทิงหม้อ จุดสำรวจที่ 3 บริเวณ ต.ป่าขาด จุดสำรวจที่ 4 บริเวณ ต.ปาก รอ และ จุดสำรวจที่ 5 บริเวณ ต.ปากบางภูมิ

ผลการรวบรวมข้อมูลพบว่าเดือนธันวาคมเป็นเดือนที่พบปลาทองเทียวเพศเมีย มีค่า Gonadosomatic Index มีค่าสูง ซึ่งบ่งชี้ว่า ฤดูวางไข่ น่าจะอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งเป็นช่วงที่มีการจับ ปลาทองเทียวได้มาก โดยช่วงที่จับปลาทองเทียวได้มากคือ เดือนพฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม และ เดือนกุมภาพันธ์

5) โครงการศึกษาสถานภาพสัตว์น้ำและสิ่งแวดล้อมในคลองระวะ

ศึกษาเก็บรวบรวมตัวอย่างสัตว์น้ำ ในคลองระวะ เนื่องจากเป็นคลองสายหลัก ที่เคยเป็นทางเชื่อมระหว่างทะเลสาบสงขลา และทะเลอ่าวไทย แต่ปัจจุบันมีการสร้าง ประตูน้ำปิดกั้นไม่ให้น้ำเค็มเข้า จึงมีปัญหา เกี่ยวกับการเข้าออกของสัตว์น้ำ และการ หมุนเวียนของระบบน้ำ อาจทำให้สัตว์น้ำที่ จะเข้ามาอาศัยและเจริญเติบโตในคลอง ลดลง จึงได้ทำการศึกษาเพื่อประเมิน

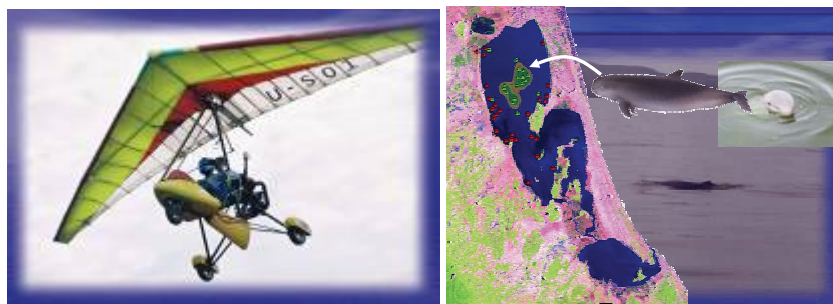
สถานภาพปัจจุบัน ว่าสัตว์น้ำยังมีอยู่เป็นชนิดใดบ้าง และสามารถจะส่งเสริมหรือใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ การศึกษาโดยการกำหนดสถานีจำนวน 10 สถานี ตรวจวัดคุณภาพน้ำ และเก็บตัวอย่าง สัตว์น้ำ โดยใช้เครื่องมือชนิดอวนล้อมจับ ขนาดตาอวน 0.5 ซม. ยาว 50 เมตร ลึก 3 เมตร เก็บตัวอย่าง 2 เดือนครั้ง บันทึกและจำแนกชนิด และวิเคราะห์ข้อมูล พื้นที่การศึกษาตลอดคลองระวะ และคลองหัว ไทร รวมพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 160 ตร.กม.

ผลการศึกษา พบว่า ชนิดสัตว์น้ำทั้งหมดจำนวน 131 ชนิด แยกเป็นปลา 111 ชนิด กุ้ง 11 ชนิด ปู 3 ชนิด หอย 3 ชนิด และกิ้ง 2 ชนิด จากชนิดสัตว์น้ำทั้งหมดจะเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจ 30 ชนิด เป็นปลาน้ำจืด 13 ชนิด เช่น ปลาแมว ปลากะพงขาว ปลากดหัวโหม่ง ปลานู ฯลฯ ปลาน้ำจืด 8 ชนิด เช่น ปลาช่อน ปลาตะเพียน ฯลฯ กุ้งทะเล 4 ชนิด ได้แก่ กุ้งหัวมัน กุ้งแสบ กุ้งกุลาดำและกุ้งขาว กุ้งน้ำจืด 2 ชนิด ได้แก่ กุ้งก้ามกราม และกุ้งกระต้อม สัตว์น้ำอื่น ๆ ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปูแสม กุ้งตักเตน และหอยโข่ง

สัตว์น้ำที่จับได้มากที่สุดในเดือน กรกฎาคม (ฤดูฝน) และช่วงที่พบน้อยที่สุดในเดือน มีนาคม (ฤดูแล้ง) โดยสถานีที่จับสัตว์น้ำได้มากที่สุดได้แก่สถานีที่ 4 คลองแค ส่วนบริเวณที่จับสัตว์น้ำได้น้อยที่สุดได้แก่ สถานีที่ 2 หลังประตูระบายน้ำป่ากระวะ

1.2 โครงการศึกษาและอนุรักษ์โลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา

ศึกษาสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์ ชาวบ้านและชาวประมงรอบทะเลสาบ สงขลา ในข้อมูลทุก ๆ ด้าน และทำการสำรวจทั้งทางเรือและทางอากาศ โดยเครื่องร่อน (Microlite)

ผลการศึกษาพบว่าปัจจุบันยังมีโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา อยู่ประมาณ 20-25 ตัว และโลมากลุ่มนี้กำลังประสบปัญหาหลายประการ ทำให้สถานการณ์อยู่ในภาวะค่อนข้างวิกฤติ และมีแนวโน้มที่จะสูญพันธุ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบัน จากการที่ทรัพยากรขาดแคลน ทำให้ชาวประมงบางส่วน ไม่ชอบโลมาอิรวดี โดยคิดว่าโลมาแย่งสัตว์น้ำไป จึงในบางครั้งโลมาจะถูกไล่หรือทำร้าย โดยชาวประมง โครงการจึงได้มีโครงการอนุรักษ์โลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา โดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ในเบื้องต้นได้จัดประชุมปรึกษาหารือแนวทางการดำเนินงาน ร่วมกับประชาชน องค์กร ท้องถิ่น ภาครัฐและภาคเอกชน การประชุมมีขึ้น 3 ครั้ง และได้มีมติให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้น 1 ชุด เพื่อจัดทำแผนการอนุรักษ์โลมาอิรวดีทะเลสาบสงขลา ซึ่งศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทย

ตอนล่าง ได้เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการ ฯ แล้วอย่างเป็นทางการ โดยการลงนามจากผู้ว่าราชการจังหวัด พัทลุง และคณะกรรมการจะเริ่มทำการประชุมในเดือนสิงหาคมและกันยายน รวม 2 ครั้ง ซึ่งการจัดทำ แผนการอนุรักษ์โลมาอิรวดี ต้องใช้เวลาต่อเนื่องในงบประมาณปี 2550 โดยมีเป้าหมายประกาศเขตพื้นที่ อนุรักษ์โลมาอิรวดี ในพื้นที่ที่โลมาอาศัยอยู่ประจำ พื้นที่ประมาณ 100 ตารางกิโลเมตร บริเวณทะเล หลวง

1.3 ฝึกอบรมเยาวชนค่ายวิทยาศาสตร์ทางทะเล

เป้าหมายเป็นนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เข้าค่ายฝึกอบรมรุ่นละ 3 วัน วันแรกจะเป็นการบรรยายเกี่ยวกับความรู้ด้านทรัพยากรทางทะเลและ ชายฝั่ง วันที่ 2 จะเป็นการออกปฏิบัติการณ์ในภาคสนาม ศึกษาสภาพของจริง วันที่ 3 แบ่งกลุ่มส่งตัวแทน มานำเสนอผลของการศึกษาภาคสนามแต่ละกลุ่ม ผลประโยชน์จะให้เด็กนักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติ และรับทราบแนวทางการศึกษาวิจัยด้านทะเลและชายฝั่ง เป็นการปลูกฝังการอนุรักษ์ที่ได้ผลอีกทางหนึ่ง ผลการดำเนินงาน ทำการจัดอบรม ดังนี้

รุ่นที่ 1 วันที่ 9-12 มิถุนายน 2549 ผู้เข้าอบรมเป็นนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 42 คน จาก 6 โรงเรียน คือ

โรงเรียนสทิงพระวิทยา	7	คน
โรงเรียนสงขลาวิทยาคม	5	คน
โรงเรียนเกาะแก้วพิทยาสรรค์	12	คน
โรงเรียนนวมินทราชูทิศทักษิณ	8	คน
โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชู	5	คน
โรงเรียนวชิรานุกูล	5	คน

รุ่นที่ 2 วันที่ 24-26 มิถุนายน 2549 ผู้เข้าอบรมเป็นนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 42 คน จาก 6 โรงเรียน

โรงเรียนสทิงพระวิทยา	7	คน
โรงเรียนสงขลาวิทยาคม	5	คน
โรงเรียนระโนดวิทยา	6	คน
โรงเรียนนวมินทราชูทิศทักษิณ	5	คน
โรงเรียนกระแสนิษฐ์วิทยา	5	คน
โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2	14	คน

รุ่นที่ 3 วันที่ 23-25 สิงหาคม 2549 ผู้เข้าอบรมเป็นนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 41 คน จาก 6 โรงเรียน ดังนี้

โรงเรียนสงขลาวิทยาคม	7	คน
----------------------	---	----

โรงเรียนสทิงพระวิทยา	7	คน
โรงเรียนระโนดวิทยา	7	คน
โรงเรียนตะเครียะวิทยา	8	คน
โรงเรียนสามบ่อวิทยา	5	คน
โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี 2	7	คน
โรงเรียนกระแสดินธุ์วิทยา	5	คน

รุ่นที่ 4 วันที่ 16-18 กันยายน 2549 นักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 40 คน จาก 4 โรงเรียนคือ

โรงเรียนจะนะวิทยาคม	10	คน
โรงเรียนสามบ่อวิทยาลัย	6	คน
โรงเรียนหาดใหญ่พิทยาคม	16	คน
โรงเรียนตะเครียะวิทยา	8	คน

สรุปรวมนักเรียนเข้าร่วมการอบรมทั้งสิ้น 4 ค่ายรวม 165 คน จาก 15 โรงเรียน เข้าค่ายอบรม 3 วัน ในวันแรกเป็นการให้ความรู้ด้านทฤษฎี บรรยายหัวข้อ

- บทบาทเยาวชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- บรรยายความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลน และระบบนิเวศป่าชายเลน
- บรรยายความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา
- บรรยายความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- บรรยายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสัตว์ทะเลหายากและใกล้สูญพันธุ์
- บรรยายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับระบบนิเวศปะการัง และหญ้าทะเล
- บรรยายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพสัตว์ทะเล

วันที่ 2 จะเป็นการออกปฏิบัติงานภาคสนามแบ่งเป็นฐานความรู้ ระบบต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เวียนกลุ่มการศึกษา และในวันที่ 3 จะทำการสรุปให้นักเรียนส่งตัวแทนมารายงานผลการศึกษาของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้มีกิจกรรมร่วมกัน และประสานงานกัน

ผลการประเมินหลังการฝึกอบรมพบว่านักเรียนมีความรู้ ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมากขึ้น และทุกคนมีความพอใจ ที่ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในการร่วมงานกับต่างกลุ่ม โดยเฉพาะแนวทางการดำเนินงานทั้งงานวิจัยและงานอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จึงเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง โครงการหนึ่ง ที่จะปลูกฝังและสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

1.4 ประชุมอบรมเครือข่ายอาสาสมัคร ทสม.

ดำเนินการร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสงขลา เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากปีงบประมาณที่ผ่านมา โดยเริ่มแรกได้ทำการประชุมจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านและเมือง (ทสม.) จากนั้นคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ เป็นตัวแทนของเครือข่ายอาสาสมัคร ทสม. ในปีนี้ได้ทำการจัดประชุมอบรมตัวแทน ทสม. ต่อเนื่องโดยได้เพิ่มกิจกรรมในการศึกษาดูงานของกลุ่มอาสาสมัครอื่น ๆ ที่ทำงาน ได้ผลและมีผลงานชัดเจน เช่น กลุ่มทสม.จังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต สรุปการจัดประชุมอบรมทสม. ดังนี้

วันที่ 23-25 มิถุนายน 2549 ประชุมและดูงานพัฒนาศักยภาพเครือข่ายอาสาสมัคร
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านและเมือง ณ จังหวัดกระบี่ และพังงา

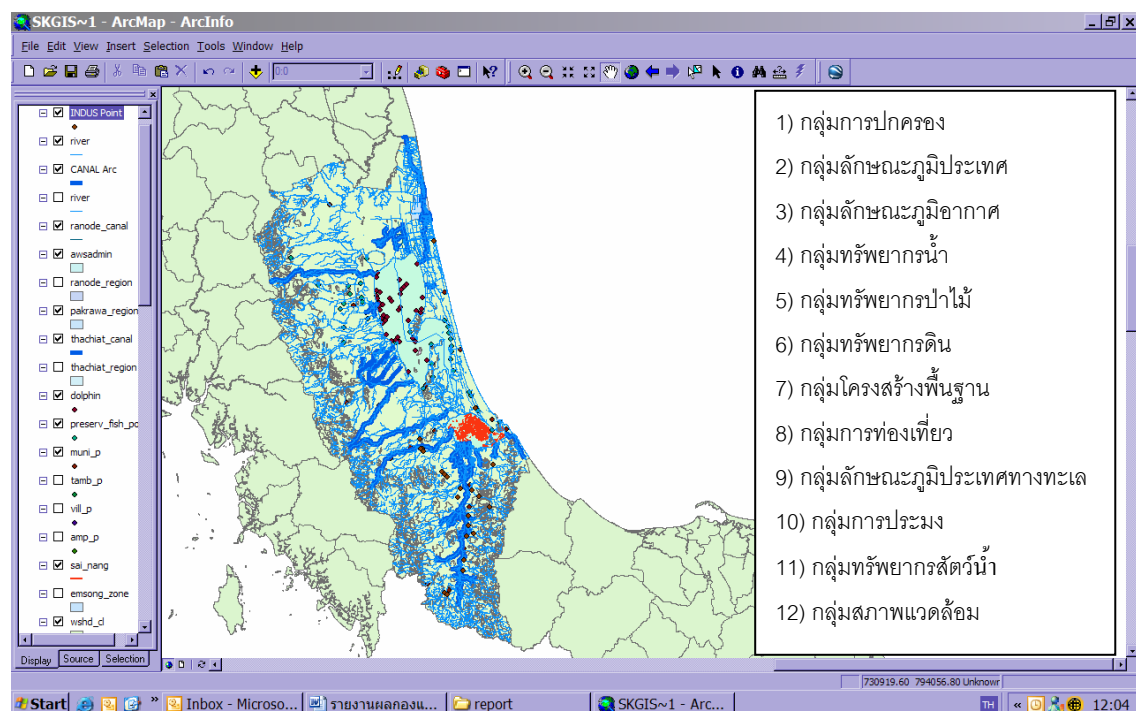
วันที่ 12-16 สิงหาคม 2549 ประชุมและจัดกิจกรรมปลูกป่าต้นน้ำและป่าชายเลน ณ
อำเภอสะเดา อำเภอกะเส็นธุ์ และอำเภอจะนะ

วันที่ 21-25 สิงหาคม 2549 ร่วมประชุมสัมมนาเครือข่ายอาสาสมัครทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับชาติ ประจำปี 2549 ณ จังหวัดจันทบุรี

1.5 โครงการจัดทำและปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศสถานะทรัพยากรสัตว์น้ำและสิ่งแวดล้อมใน พื้นที่ทะเลสาบสงขลา

ในปีงบประมาณ 2547 ศูนย์วิจัย ฯ ได้รับงบประมาณจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทาง
ภูมิศาสตร์ทรัพยากรในทะเลสาบสงขลา ซึ่งระบบฐานข้อมูลประกอบด้วยกลุ่มข้อมูลต่าง ๆ 12 กลุ่ม
ข้อมูล

เนื่องจากระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่จัดทำมา ได้จัดเก็บระบบตำแหน่งพิกัดเป็น
ระบบ Indian 1975 แต่ปัจจุบันระบบมาตรฐานเปลี่ยนมาใช้เป็นระบบ WGS 1984 ดังนั้นในการปรับปรุง
ระบบฐานข้อมูลจึงประสบปัญหา จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนข้อมูลเดิมให้เข้าเป็นระบบ WGS 1984 ซึ่งต้องใช้
เวลามากเนื่องจากข้อมูลมีรายละเอียดจำนวนมาก เมื่อทำการเปลี่ยนระบบเป็น WGS 1984 แล้วจึงจะ
สามารถนำข้อมูลใหม่เข้าปรับปรุงในระบบฐานข้อมูลให้ทันสมัยได้

1) กลุ่มการปกครอง
2) กลุ่มลักษณะภูมิประเทศ
3) กลุ่มลักษณะภูมิอากาศ
4) กลุ่มทรัพยากรน้ำ
5) กลุ่มทรัพยากรป่าไม้
6) กลุ่มทรัพยากรดิน
7) กลุ่มโครงสร้างพื้นฐาน
8) กลุ่มการท่องเที่ยว
9) กลุ่มลักษณะภูมิประเทศทางทะเล
10) กลุ่มการประมง
11) กลุ่มทรัพยากรสัตว์น้ำ
12) กลุ่มสภาพแวดล้อม

ผลการดำเนินการในด้านข้อมูลและสารสนเทศทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และงานที่เกี่ยวข้อง ของศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง ได้แก่

- รวบรวมฐานข้อมูลของทะเลสาบสงขลาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปรับปรุง เพิ่มเติมลงในระบบฐานข้อมูลของศูนย์ ฯ

- จัดทำและปรับปรุงเว็บไซต์ของศูนย์ ฯอ่าวไทยตอนล่าง เสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องทางเว็บไซต์ (www.smcrrc.go.th)

- ดูแล ระบบอินเทอร์เน็ตของศูนย์ ฯ และซ่อมบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์

- จัดทำบอร์ด KM (Knowlage management)

2. โครงการปลูกป่าชายเลนและป่าพรุเพื่อฟื้นฟูป่าระบบนิเวศ

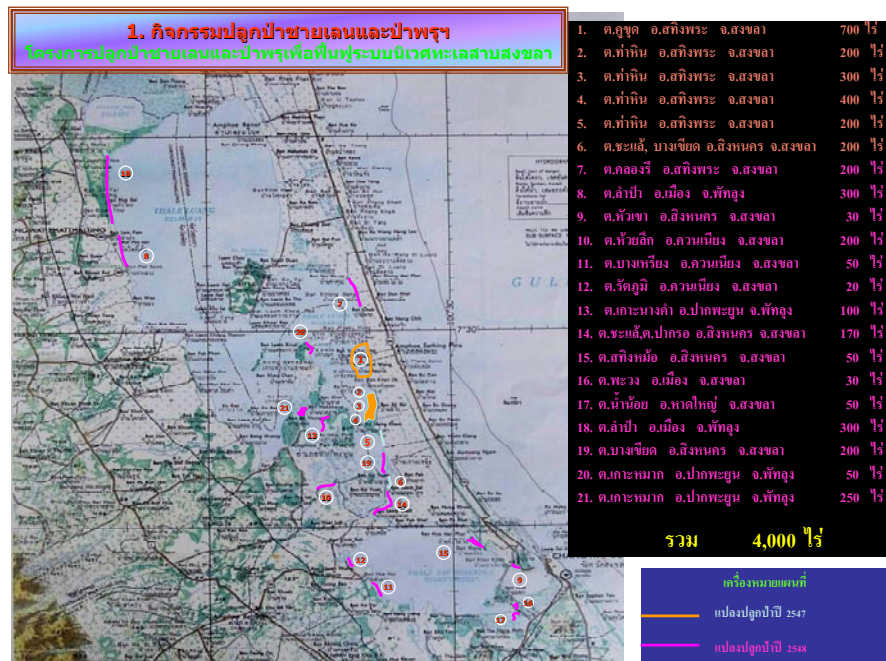
ดำเนินการโดย สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 38

ส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ 3

เป้าหมายปี 2549 ดังนี้

- ปลูกป่าชายเลนและป่าพรุ จำนวน 1,200 ไร่ 3,264,000
- บำรุงแปลงปลูกป่าชายเลนและป่าพรุ จำนวน 4,000 ไร่ 2,000,000
- เพาะชำกล้าไม้ขนาดใหญ่ จำนวน 96,000 กล้า 665,000

แต่เนื่องจากในเดือนธันวาคม 2548 ได้เกิดน้ำท่วมหนัก และท่วมขังเป็นเวลายาวนานกว่าปกติ ทำให้ป่าชายเลนที่ปลูกไว้ตายไปจำนวนมากกว่า 90% รวมทั้งกล้าไม้ที่เพาะไว้สำหรับปลูกในปี 2549 ก็ตายไปจำนวนมาก จึงเหลือกล้าไม้ที่เพาะไว้สำหรับปลูกปี 2549 ได้เพียง 344,000 กล้าซึ่งสามารถปลูกได้เพียง 860 ไร่ และแปลงปลูกป่าซึ่งปลูกไว้ตั้งแต่ปี 2547 จำนวนทั้งสิ้น 4,000 ไร่ เสียหายเกือบหมด

พื้นที่ปลูกป่าของปีงบประมาณ 2547 และ 2548

พันธุ์ไม้ที่ปลูกและตายหลังน้ำท่วมเมื่อเดือนธันวาคม 2548

กล้าไม้ที่เรือนเพาะชำเสียหายจำนวนมากจากภัยน้ำท่วมเมื่อเดือน ธันวาคม 2548

เนื่องจากเกิดความเสียหายจากอุทกภัยน้ำท่วมสูงพื้นที่ทะเลสาบสงขลา และเป็นระยะเวลา ยาวนาน ทำให้แปลงปลูกป่าเดิมจำนวน 4,000 ไร่ เสียหายเกือบหมด และกล้าไม้ที่เหลือสามารถปลูกป่า ได้เพียง 860 ไร่ ดังนั้น ในปีงบประมาณ 2549 จึงได้ขออนุมัติปรับแผนการดำเนินงาน ดังนี้

แผนการดำเนินงานเดิม			แผนการดำเนินงานปรับเปลี่ยน		
กิจกรรม	จำนวน	จำนวนเงิน	กิจกรรม	จำนวน	จำนวนเงิน
ปลูกป่าชายเลน	1,200 ไร่	3,264,000	ปลูกป่าชายเลน	860 ไร่	2,339,200
บำรุงแปลงปลูกป่า	4,000 ไร่	2,000,000	-	-	-
เพาะชำกล้าไม้	96,000 กล้า	665,280	เพาะชำกล้าไม้	518,049 กล้า	3,590,080
รวม		5,929,280	รวม		5,929,080

เนื่องจากขั้นตอนการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานใช้เวลาพอสมควร นอกจากนั้นยังต้องมี การตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการ โดยละเอียดก่อนจะมีการอนุมัติ จึงมีความล่าช้าในการอนุมัติ จึงต้องขยายเวลาการปฏิบัติงานเหลือมปีงบประมาณ 2550

ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนล่าง

30 กันยายน 2549